

SKOLPORTENS NUMRERADE ARTIKELSERIE
FÖR UNDERVISNING, LÄRANDE OCH LEDARSKAP

BARNRÅDET SOM ETT FORUM FÖR BARN INFLYTANDE I FÖRSKOLAN

Ett utvecklingsarbete om hur förskolans
barnråd kan få genomslag i praktiken

FÖRFATTARE:

Ingrid Wiberg

SKOLPORTEN

LEDA & LÄRA

8/2019

SAMMANFATTNING

SYFTET MED ARTIKELN är att beskriva och diskutera ett utvecklingsarbete om hur förskolans barnråd kan få genomslag i praktiken. Barnrådet är ett forum för att ge barnen inflytande i förskolan och vi har arbetat med att utveckla barnrådet på vår förskola. I förskolans läroplan står det att förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att förstå och handla efter demokratiska principer genom att delta i olika former av samarbete och beslutsfattande. De metoder som använts är intervjuer, observationer, ljudupptagning samt videofilmning. Studien visar att det är viktigt att ge barnen återkoppling från barnrådsmötena samt att ha barnrådsmöten med kontinuitet. Studien visar också att det är viktigt att som samtalsledare vara intresserad av vad barnen har att säga och att ställa följdfrågor.

Ingrid Wiberg är förskollärare och arbetar på Källängens förskola i Lidingö stad.
E-post: ingrid.wiberg@lidingo.se

Denna artikel har den 21 februari 2019 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan. Artikeln har granskats av en forskare som ingår i Skolportens granskargrupp.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens artikelserie Leda & Lära:

www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuella Författaranvisningar & Skrivregler:

www.skolporten.se/forskning/skolutveckling/skolportens-utvecklingsartiklar/

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

INNEHÅLL

INLEDNING, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	7
Inledning, syfte och bakgrund.....	7
Frågeställning.....	9
METOD OCH GENOMFÖRANDE	11
Förskolan.....	11
Intervjuer.....	11
Barnrådsmöten med nya frågor och täta mellanrum	12
Små barnrådsmöten som komplement	12
Videofilmning	13
Etik och trovärdighet.....	13
HUVUDDDEL, RESULTAT OCH SLUTSATSER	15
Barnråden på förskolan.....	15
Slutsats	16
Diskussion	18
REFERENSLISTA	21
APPENDIX	23
Bilaga 1: Intervjufrågor.....	23

INLEDNING, SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

INLEDNING, SYFTE OCH BAKGRUND

DEN HÄR UTVECKLINGSARTIKELN handlar om hur vi på vår förskola arbetat med att utveckla förskolans barnråd. Barnrådet är ett forum för att ge barnen inflytande i förskolan. Artikelns syftar till att beskriva och diskutera ett utvecklingsarbete om hur förskolans barnråd kan få genomslag i praktiken. Vi som har initierat detta utvecklingsarbete är förskolechefen och jag själv, som är förskollärare och artikelförfattare. Med vi avses fortsättningsvis förskolechefen och artikelförfattaren.

Ett av förskolans verksamhetsmål under läsåret var: ”Vi skapar talutrymme för varje barn genom att låta dem komma till tals i olika forum. Varje barn har rätt att bli lyssnat på och att få sin röst hörd.” Verksamhetsmålet var kopplat till Barnkonventionen (FN:s konvention om barnets rättigheter, UNICEF). I Barnkonventionen Artikel 13 står det att: ”Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter.” Vi utgick från detta verksamhetsmål i arbetet med att utveckla förskolans barnråd. Vi upplevde att barnrådet behövde utvecklas för det fungerade inte så bra i dess dåvarande form.

LÄROPLAN, TIDIGARE FORSKNING OCH LITTERATUR OM BARNNS INFLYTANDE

Grunden för att barnen ska förstå vad demokrati är läggs i förskolan. Det som bör ligga till grund för utformningen av förskolans miljö och planeringen av den pedagogiska verksamheten är de behov och intressen som barnen själva på olika sätt ger uttryck för. Det står i förskolans läroplan (Lpfö 98 2016). I läroplanen står det också att ”[f]örskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att förstå och

att handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande.” (Lpfö 98/10 s.12).

Dolk (2013) har gjort en studie på en förskola där det fanns ett barnråd. Där samlades alla barn i åldrarna fyra till fem år tillsammans med två av förskolans pedagoger. Barnrådsmötena hölls en gång i veckan och höll på i 15 till 20 minuter. Barnen förväntades på dessa möten komma med förslag på saker som de ville göra och påverka på förskolan. Innehållet i barnrådet var ofta av konkret karaktär. Det kunde vara önskemål kring mat, utflyktsmål och aktiviteter, men även inköp av reflexvästar och nya cyklar. Barnrådet hade även haft uppe frågor om hur man är en bra kompis, och hur vilan ska bli lugnare, men det hade även diskuterats kring frågor om ”fåglar, klätterträd, kräksjuka, tappade tänder, resor och skelett” (Dolk 2013 s.150). Enligt Dolk möttes dock pedagogernas frågor med tystnad på flertalet av barnråden. Det fanns en stark förväntan hos pedagogerna att barnen skulle uttrycka vad de ville göra på förskolan, men barnen tycktes ha svårt att veta vad de skulle säga. Dolk skriver vidare att ”[t]rots att pedagogerna vill att barnrådet ska vara barnens arena verkar de tycka att det är svårt att få det att fungera.” (Dolk 2013 s.158). I texten ges ett exempel på ett barnrådsmöte där barnen föreföll vara måttligt intresserade. Men så hände något som fick barnen att hamna i en engagerad diskussion. Det kom ett par fåglar och satte sig utanför fönstret. Det väckte ett engagemang hos barnen om vad fåglar äter och hur de hittar mat på vintern. Dolk konstaterar vidare att det är när formen för barnrådet frångås och när det skapas något spännande att samlas runt, som det skapas något att mötas kring.

Dolk skriver att på den aktuella förskolan verkade det vara svårt att hitta ämnen som barn och pedagoger kunde mötas kring under barnrådet. Flera av de saker som barnen började prata om verkade pedagogerna inte tycka passa på ett barnråd. Men de frågor som pedagogerna tog upp på barnrådet lyckades heller inte engagera barnen.

Olofsson (2010) skriver att det är viktigt att ha samling i helgrupp när det ska fattas beslut eller informeras om något. Men när det är viktigt med samtal och reflektion är det bättre att ha små möten. Under små möten får alla barn möjlighet att komma till tals eftersom det sker i en liten grupp av barn. I en liten grupp ges det möjlighet för barnen att lyssna till varandra, få nya tankar och inspiration. Olofsson menar vidare att den vuxnes barnsyn är viktig. Med rätt förhållningssätt kan samlingen användas för att ge barn trygghet och bekräftelse. Det är viktigt att som vuxen anta barnets perspektiv. Barnens agerande ska tolkas på ett välvilligt sätt och barnen ska ses som intressanta medmänniskor. Barnens tankar och idéer ska tas emot med både intresse och respekt (Olofsson 2010).

BARNRÅDET

Sedan några år tillbaka finns ett barnråd på vår förskola. Barnrådet är ett forum för att ge barnen inflytande i förskolans verksamhet. Inflytandet kan bestå av att barnen kan föreslå och påverka vilka maträtter de skulle vilja äta till lunch och mellanmål. Barnens förslag förverkligas sedan till en önskematsedel. Barnen kan också föreslå vad de skulle vilja göra på förskolan. Vi anser att alla barns tankar ska tas tillvara genom barnrådet oavsett barnens ålder. Därför är barn från förskolans samtliga fem avdelningar inbjudna till barnrådet. Barnen från den avdelning där barnen är ett till två år brukar inte alltid delta av den anledningen att de vilar eller sover då. Vi har i så fall kunnat inhämta de barnens svar i efterhand genom avdelningens pedagoger, till exempel val av favoriträtt. Förskolechefen är samtalsledare på barnrådsmötena, jag är sekreterare och skriver minnesanteckningar. Barnrådet har tidigare träffats två till fyra gånger per termin och vanligtvis har åtta till tio barn deltagit på barnrådet.

De frågor som förskolans pedagoger har ställt till barnen inför varje barnråd har varit återkommande:

- ★ Vilken är din favoriträtt/Vad skulle du vilja äta till lunch och mellanmål?
- ★ Vad finns det att göra på avdelningen/utomhus?
- ★ Vad skulle du vilja göra på förskolan?
- ★ Frågor om trygghet och trivsel

Vissa av frågorna är konkreta och kan omsättas till handling, till exempel val av favoriträtt. Andra frågor är mer abstrakta, som "Vad skulle du vilja göra på förskolan?" Barnens önskemål utifrån den frågan kan vara svåra att uppfylla och kan då ge en känsla av "falskt" inflytande.

Vi såg att vi inte kom vidare med arbetet med barnrådet. Vår iakttagelse var att det blev vad vi skulle kalla en "falsk" demokrati. Vi ställde frågor till barnen och de svarade som om de ville ge oss det rätta svaret på våra frågor. Det rätta svaret kunde till exempel vara att svara på hur man är en bra kamrat. Barnen kunde då svara att man ska vara snäll eller leka med någon. Men barnen utvecklade inte svaren vidare och det blev inga samtal kring frågorna. Vår slutsats utifrån detta var att barnen svarade vad som förväntades av dem. Vissa av barnens önskemål gick inte heller att uppfylla på grund av frågornas utformning. Det kunde till exempel vara frågor om vad barnen skulle vilja göra på förskolan. Det kom önskemål om swimmingpool, karuseller och hoppborgar från barnen, något som vi inte kunde infria och vi återkopplade heller inte detta till barnen. En slutsats som vi drog av detta var att vi behövde utveckla arbetet med förskolans barnråd. Hur skulle vi kunna fånga barnens tankar och idéer utan att det blev en färdig produkt? Nu ville vi tänka på ett annat sätt och hitta en form för att få barnen engagerade, ställa frågor till barnen som både engagerade och utmanade dem. Vi ville också göra barnen medvetna om hur barnrådets innehåll kan omsättas i praktisk handling. Vi funderade på om det kanske var så att vi skulle se barnrådet som en mötesplats där barnen får träffas och bli lyssnade på, att det finns ett forum där de får vara med och påverka sin vardag och uppleva hur ett demokratiskt beslut tas, även om de inte alltid kommer med konkreta förslag på mötet.

FRÅGESTÄLLNING

VI VILL GE barnen inflytande i förskolan genom att låta dem uppleva att deras åsikter är värdefulla och att det som barnen säger är betydelsefullt. Alla barn ska bjudas in till att delta i barnrådet och därmed känna att de är värdefulla och respekterade. Barnrådet ska vara ett forum där barnen ska få komma till tals i olika frågor och därigenom uppleva att de deltar under demokratiska former. Vi såg emellertid att det fanns ett glapp mellan innehållet i barnrådsmötena

och hur innehållet omsattes i praktiken. Det var inte alltid som barnen svarade på frågorna och mötena hölls inte heller med tät frekvens. Utformningen av frågorna till barnrådet gjorde att vi inte alltid kunde uppfylla barnens önskemål.

Vår frågeställning har varit följande:

- ★ Hur kan förskolans barnråd få genomslag i praktiken?

METOD OCH GENOMFÖRANDE

FÖRSKOLAN

VÅR FÖRSKOLA BESTÅR av fem avdelningar med åldersnära eller åldersblandade grupper. Antalet barn har under läsåret varit mellan 71–89. På förskolan

arbetar en förskolechef, sexton pedagoger och en kock.

INTERVJUER

JAG INTERVJUADE FÖRSKOLECHEFEN och två förskollärare på min arbetsplats. Intervjuerna var semistrukturerade med öppna frågor. Vid varje intervjutillfälle intervjuades en person. Intervjuerna ägde rum på en lugn och avskild plats. Intervjuernas längd var mellan 30 till 45 minuter och intervjusvaren antecknades för hand under intervjuens gång. Därefter renskrevs och sammanställdes intervjusvaren. Intervjupersonerna fick sedan möjlighet att läsa igenom sammanställningen innan jag använde mig av deras svar. Urvalet att enbart intervjua förskollärare gjordes då det är förskollärarna som har det pedagogiska ansvaret på avdelningen.

Nio barn från min avdelning intervjuades. Intervjuerna var semistrukturerade med öppna frågor. Jag

intervjuade ett barn i taget. Intervjuerna ägde rum på en lugn och avskild plats och varade mellan 5 till 15 minuter. I början av varje intervju berättade jag för barnen vad vi skulle göra och vad intervjufrågorna handlade om. Intervjusvaren antecknades för hand under intervjuens gång. Varje intervju avslutades med att jag läste upp för barnet vad det sagt och vad vi samtalat om.

Huvuddragen i intervjuerna sammanfattades efter att jag läst igenom samtliga intervjusvar.

Jag använde mig av intervjuer för att få en bild av hur förskolechef, förskollärare och barn såg på barnrådet och vilka förväntningar de hade på barnrådet. Detta för att kunna få en uppfattning om hur barnrådet fungerade innan vi inledde vårt utvecklingsarbete.

BARNRÅDSMÖTEN MED NYA FRÅGOR OCH TÄTA MELLANRUM

EFTERSOM VI TIDIGARE upplevde att vissa av barnrådsfrågorna inte var tillräckligt konkreta bestämde vi oss för att formulera delvis nya frågor:

- ★ Vilken lek tycker du är roligast? Berätta om den leken!
- ★ Vad skulle ni vilja göra på vår sommarfest? Har ni förslag på aktiviteter? Vilken mat ska vi äta till lunch och mellanmål den dagen?
- ★ Vilken maträtt är godast på vår förskola? Vilket mellanmål tycker du om? Varje avdelning röstar fram sina favoritmaträtter och sedan blir det önskematvecka.
- ★ Vilka böcker läser du? Vilken bok tycker du bäst om?
- ★ Vad är bra/roligt på förskolan? Vad finns det att göra inne på avdelningen/ute på gården?
- ★ Vad har varit roligast på förskolan under året?

Vi försökte göra frågorna mer konkreta genom att koppla dem till aktiviteter som barnen kunde se, som vår sommarfest samt önskematsedel. Vi ville även ställa frågor där barnen fick berätta om sina upplevelser av något, som vilken lek de tyckte var roligast och om vilka böcker de läste.

Eftersom vi även upplevde att det fanns ett glapp mellan innehållet i barnrådsmötena och hur innehållet omsattes i praktiken bestämde vi oss för att ha barnrådsmöten med tätare mellanrum för att se om det skulle göra någon skillnad. Tidigare hade vi haft barnrådsmöten två till fyra gånger per termin. Nu provade vi att ha barnrådsmöten en gång per månad. Liksom tidigare deltog åtta till tio barn på barnrådsmötena.

SMÅ BARNRÅDSMÖTEN SOM KOMPLEMENT

JAG VILLE ÄVEN se om det gjorde någon skillnad om jag hade små barnrådsmöten på min avdelning som ett komplement till de stora barnrådsmötena. Därför provade jag på min avdelning, där barnen var tre till sex år, att ha små barnrådsmöten två gånger i månaden. Som en introduktion veckan innan jag började med dessa möten berättade jag för barnen vad de skulle göra. Tre barn åt gången deltog på de små barnrådsmötena. Som mötesplats användes förskolans personalrum. Jag valde denna plats dels för att det stora barnrådet alltid är i personalrummet, dels för att det var en plats där mötena kunde ske ostört. Olofsson (2010) skriver att det är bättre med små möten när samtal och reflektion är viktigt. Då får alla möjlighet att komma till tals.

De frågor jag ställde på de små barnrådsmötena var både de frågor som ingick till de stora barnrådsmötena, men det fanns även utrymme för barnen att berätta om något annat om de ville. Mötenas längd var 10 till 15 minuter. Jag observerade fyra små barnrådsmöten. Jag antecknade det som sades under de små barnrådsmötena och skrev rent anteckningarna

direkt efteråt. Videofilmning eller ljudupptagning användes som komplement vid två av mötena.

Barnen på min avdelning förbereddes inför de stora barnrådsmötena genom att de, utöver vid de små barnrådsmötena, även fick frågan i helgrupp. Olofsson (2010) skriver att det är viktigt att ha samling i helgrupp när det ska fattas beslut eller informeras om något. Inför mötet om vilken maträtt som är godast på förskolan tillfrågades barnen ett i taget och deras förslag på lunch och mellanmål antecknades. Jag läste senare upp vilka maträtter som föreslagits och barnen fick genom handuppräkningsmetoden välja vilken rätt de tyckte var godast. Den lunchrätt och det mellanmål som fick flest röster antecknades på ett papper. Barnen fick sedan ta med sig det pappret till det stora barnrådsmötet.

VIDEOFILMNING

TRE AV DE stora barnrådsmötena videofilmades med iPad på stativ för att få syn på hur talutrymmet fördelades, hur samtalen på mötena såg ut och om det fanns flera olika uttryckssätt hos barnen. Jag skrev även mötesanteckningar som komplement eftersom jag var barnrådets sekreterare. Jag tittade och lyssnade

på samtliga videofilmer för att se om barnen pratade, vad de sade, hur talutrymmet fördelades, hur vi vuxna bemötte det som barnen sade och gjorde, samt om det fanns olika uttryckssätt hos barnen och hur dessa i så fall såg ut.

ETIK OCH TROVÄRDIGHET

DEN METOD JAG använde mig av var videofilmning, ljudupptagning, observationer, intervjuer med barn, förskollärare och förskolechef på min förskola. Jag började med att skicka ut ett informationsbrev och samtyckesblankett till vårdnadshavare. Även de förskollärare och den förskolechef som jag skulle intervjua fick ett informationsbrev och samtyckesblankett. De barn som deltog hade vårdnadshavares samtycke. Barnens svar avidentifierades och i de fall som det förekommer citat är barnens namn fingerade.

Att använda videofilmning med iPad på stativ var en bra metod för att följa samtalen under de stora barnrådsmötena och att få syn på barnens olika uttryckssätt. Genom att titta och lyssna på videoinspelningarna flera gånger har det blivit möjligt att kunna återge hur dialogerna har varit, vilka uttryckssätt som barnen haft under mötena, om barnen har pratat och vad de har sagt, samt vilket förhållningssätt samtalsledaren haft.

HUVUDDDEL, RESULTAT OCH SLUTSATSER

BARNRÅDEN PÅ FÖRSKOLAN

FÖRBEREDELSE INFÖR OCH ÅTERKOPPLING AV BARNRÅDSMÖTEN

Det framkom av de semistrukturerade intervjuerna med förskollärarna att de tyckte det var viktigt att förbereda barnen innan barnrådsmötet genom att prata om vad barnen ska delta i och vad som ska tas upp där. Förskollärarna tog upp frågorna tillsammans med barnen innan mötet. De gjorde det både i stor grupp och enskilt, eller i en liten grupp, till exempel vid matbordet. En av förskollärarna svarade att när de tog upp frågorna på samlingen fick alla barn möjlighet att säga något, men alla gjorde inte det. Därför tog de upp frågorna vid matbordet ibland, för att det skulle finnas möjlighet för barnen att i efterhand prata om det i liten grupp. Det framkom också av intervjuerna med förskollärarna att de efter barnrådsmötet gjorde en återkoppling av mötet, så att de barn som varit på mötet berättade om vad som sades och vad de själva sade. Barnen erbjöds att berätta om vad som sagts på barnrådet. De återkopplade till saker som hade bestämts, till exempel önskematsedel eller vad som skulle göras på sommarfesten. Det framkom av den semistrukturerade intervjun med förskolechefen att ett exempel på en tydlig återkoppling kan vara att önska sig maträtter som sedan förverkligas genom en önskematvecka.

BARNENS TANKAR OM BARNRÅDET

Det framkom av de semistrukturerade intervjuerna med barnen att barnrådet fanns till för att barnen skulle kunna prata med varandra, kunna prata om vad de tycker om, vad som är bra och roligt, om

vad som kan bli bättre samt att barnen kunde önska sig mat genom barnrådet. Hälften av de intervjuade barnen svarade att de inte visste varför förskolan har ett barnråd.

Av observationerna av de små barnrådsmötena på avdelningen framkom att ett barn reflekterade: *Jag vet att det aldrig kommer att bli falukorv med makaroner och ketchup, för det var bara jag som tyckte det.* Det var i samband med att barnen uppmärksammades på att önskematsedeln är något som kommer från barnrådet och att alla har möjlighet att tala om vilken maträtt de önskar att äta på förskolan.

Av observationerna av barnrådsmötena för hela förskolan framkom att barnen behöver uppmärksammas på vad som händer med det som tas upp på barnrådet för att de ska kunna förstå att de har inflytande. På ett barnrådsmöte pratade förskolechefen om förskolans sommarfest som ägt rum några dagar innan mötet. Förskolechefen berättade att barnen varit med och planerat för och röstat fram olika förslag till festens innehåll. Ett barn sade då: *Mest tyckte jag att tårtan var godaste.* Ett barn frågade på ett annat barnrådsmöte om alla avdelningar skulle få de önskematrätter de önskat och röstat fram. Förskolechefen bekräftade då att dessa maträtter skulle serveras vid en önskematvecka.

BARNRÅDSMÖTENAS PRAKTIK

Förskolechefen svarade i den semistrukturerade intervjun att barnrådet ”kan vara ett forum där det inte ska bli något färdigt utan bara lyssna på någon öppen diskussion.” Förskolechefen trodde också

att det behövs styrda planerade frågor eller ämnen: *Barnrådet ska inte enbart bestå i att vi utgår från barnen och deras intressen. De behöver även styrda frågor som utmanar dem.*

Observationerna av de små barnrådsmötena på avdelningen visade att det fanns talutrymme för varje barn och att alla barn svarade på frågorna. De frågor som mötena innehöll var både de frågor som ingick i det stora barnrådsmötet men det fanns också utrymme för barnen att prata om andra saker. Det fanns en glädje och förväntan hos barnen inför och under mötena. Barnen visade det genom att det var många barn som ville delta på mötena och att de tyckte om att vara med.

Observationerna av barnrådsmötena för hela förskolan visade att barnen pratade till mycket stor del om de frågor som hörde till mötet. I början av mötena presenterade förskolechefen den frågeställning till mötet som barnen förberett innan på sina avdelningar. Barnen hade med sig lappar där svaren på frågorna stod. Barnen berättade själva om svaren på frågorna eller också läste förskolechefen från deras lappar om barnen ville det. Barnen lyssnade uppmärksamt under hela eller en del av mötena. I bland var det spridda rop och kommentarer från barnen. Alla barn pratade inte på mötena, några pratade mer än andra. Förskolechefen uppmärksammade barnen att lyssna på varandra och fördelade ordet mellan barnen. När förskolechefen ställde följdfrågor till barnen när de berättade om vad som var bra och roligt på förskolan utvecklades det till ett samtal:

- Gå till Draken, vad är det? frågade förskolechefen.
- Det tycker jag om, sade Mikael.
- Att man, det är skogen, draken som man gjorde av träd, svarade Maja.
- Den är nära mig, sade Mikael.
- Ser det ut som en drake i skogen? frågade förskolechefen.
- Ja, sade Maja.
- Kom till mig så ska du få se! sade Mikael.
- Är det ett träd som ser ut som en drake? frågade förskolechefen.
- Ja, den är så där snurrigt träd, svarade Maja.
- Jag förstår, det var det ni menade, sade förskolechefen.
- Den har inga blad, sade Mikael.
- Det är bara som en stam, liksom, sade förskolechefen.

På vissa av barnrådsmötena var barnen mer engagerade och det visade sig genom de olika uttrycksätt som barnen hade. Vid ett möte stod ett barn upp på golvet och höll i sin medhavda lapp med svaren på frågorna. Ett annat barn ställde sig på golvet och dansade. På ett av de andra barnrådsmötena sjöng ett barn i bakgrunden.

Som avslutning på barnrådsmötena ritade barnen. Vi intresserade oss för vad barnen ritade genom att ha en dialog med dem. Barnen berättade vad de ritade och några barn klippte ut det som de ritat med sax.

SLUTSATS

STUDIEN VISAR ATT en önskematsedel som förverkligas blir något konkret som barnen kan koppla till att de varit med och påverkat. Även att välja mat och aktiviteter till en sommarfest är något konkret där barnen kan se att de har varit med och påverkat. Det krävs en tydlig återkoppling från barnrådet för att barnen ska förstå att de har inflytande, vilket betyder att det är något som förskolans pedagoger behöver fortsätta att arbeta med.

Studien visar också att barnrådet behöver bestå både av styrda frågor för att utmana barnen, men att barnen även behöver ges möjlighet att få bli lyssnade

på utifrån deras egna tankar och uttrycksätt. Det är bra med små barnrådsmöten som komplement till de stora barnrådsmötena samt att ha barnrådsmöten med täta mellanrum för att skapa kontinuitet. Tidigare var barnråden inte lika frekventa.

SMÅ BARNRÅDSMÖTEN FÖR ATT SKAPA TALUTRYMME

Studien visar att det är viktigt att ge barnen möjlighet att få prata i liten grupp. Alla barn pratar inte i helgrupp och i en liten grupp får barnen möjlighet

att komma till tals. Det nämner även Olofsson (2010). Det kan vara lättare för barnen att reflektera kring barnrådet i en liten grupp. Ett av förskolans verksamhetsmål har varit kopplat till Barnkonventionen (FN:s konvention om barnets rättigheter, UNICEF) och lyder: ”Vi skapar talutrymme för varje barn genom att låta dem komma till tals i olika forum. Varje barn har rätt att bli lyssnat på och att få sin röst hörd.” I Barnkonventionen Artikel 13 står det att: ”Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter.” Observationerna av de små barnrådsmötena visade att samtliga barn svarade på frågorna och att det fanns talutrymme för varje barn samt utrymme att prata om andra saker.

UPPMÄRKSAMMA BARNEN PÅ ATT DE HAR INFLYTANDE GENOM BARNRÅDET

Det är bra att som samtalsledare uppmärksamma barnen på vad de har varit med och påverkat genom barnrådet. Förskolechefen berättade vid ett barnrådsmöte att barnen varit med och planerat för och röstat fram olika förslag till sommarfestens innehåll. Ett barn sade då: *Mest tyckte jag att tårtan var godaste*. Ett annat barn frågade på ett barnrådsmöte om alla avdelningar skulle få de önskematrätter de önskat och röstat fram. Förskolechefen bekräftade då att dessa maträtter skulle serveras vid en önskematvecka.

Av intervjuerna med förskollärarna framkom att de efter barnrådsmötena gjorde en återkoppling av mötet, så att de barn som varit på mötet berättade om vad som sades och vad de själva sade.

När de intervjuade barnen fick frågan om de visste varför förskolan har ett barnråd blev svaren varierande. Det framkom av intervjuerna att barnrådet fanns så att barnen ska prata med varandra, kunna prata om vad de gillar, att barnen kan önska sig mat. Hälften av de intervjuade barnen svarade att de inte visste varför förskolan har ett barnråd. Slutsatsen blir att förskolans pedagoger behöver bli ännu tydligare på att uppmärksamma barnen på att de har inflytande genom barnrådet, så att barnrådet får genomslag i praktiken. I läroplanen står det att ”förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att förstå och att handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande” (Lpfö 98 2016 s.12). Därför är det viktigt att fortsätta utveckla arbetet med förskolans barnråd, även om vi på vår förskola kommit en bra bit på väg.

UTFORMA KONKRETA FRÅGOR TILL BARNRÅDET

Studien visar att barnen på barnrådsmötena till mycket stor del pratade om de frågor som hörde till mötet. Av de semistrukturerade intervjuerna med barnen framkom att de på barnrådet brukar prata om vad som är bra och roligt, om vad som kan bli bättre, om vad de tycker om samt om vilka böcker de tycker om. Enligt Dolk (2013) möttes pedagogernas frågor med tystnad på flertalet av barnråden i hennes studie. Det fanns en stark förväntan hos pedagogerna att barnen skulle uttrycka vad de ville göra på förskolan, men barnen tycktes ha svårt att veta vad de skulle säga (Dolk 2013).

En slutsats är att det är bra att ha konkreta frågor till barnrådet eftersom barnen på mötena pratade om frågorna, samt att barnen även kunde återge vad de pratat om. Studien visar att barnen har blivit mer intresserade av barnrådsmötena än tidigare. Det fanns en glädje och förväntan hos barnen inför och under barnrådsmötena, framförallt vid de små barnrådsmötena på avdelningen, men även i det stora barnrådsmöte som innehöll olika uttrycksätt. Tidigare såg vi att vi inte kom vidare med barnrådet. Det var inte alltid som barnen svarade på frågorna. Det kan jämföras med Dolks studie (ibid.) där pedagogernas frågor möttes med tystnad på flertalet av barnråden. Vi iakttog också på våra tidigare barnrådsmöten att barnen verkade vilja ge oss det rätta svaret på de frågor vi ställde, vilket vi kallade ”falsk” demokrati. Vissa av barnens önskemål gick inte heller att uppfylla på grund av frågornas utformning. När vi började vårt utvecklingsarbete med förskolans barnråd försökte vi göra frågorna mer konkreta genom att koppla dem till aktiviteter som barnen kunde se, som vår sommarfest och även önskematsedel. Vi ville även ställa frågor där barnen fick berätta om sina upplevelser av något, som vilken lek de tyckte var roligast och om vilka böcker de läste. Studien visar att barnen svarade på våra frågor, framförallt på de små barnrådsmötena. Det kan tolkas som att barnen behöver styrda frågor som utmanar dem, då det även funnits en glädje och förväntan hos barnen inför och under de små barnrådsmötena.

INTRESSE FÖR VAD BARNEN HAR ATT SÄGA

Studien visar att det är viktigt att som samtalsledare vara intresserad och ställa följdfrågor. När förskolechefen ställde följdfrågor till barnen om vad som var bra och roligt på förskolan utvecklades det till ett

samtal. Dolk (2013) skriver att det tycks vara svårt att hitta ämnen som barn och pedagoger kan mötas kring under ett barnråd. Det är enligt Dolk när formen för barnråd frångås som det skapas ett möte mellan barn och pedagoger (Dolk 2013). Vi frångick inte formen för våra barnråd, men kan det vara så att när samtalsledaren visar intresse för vad barnen har att säga blir barnen engagerade. Det kan jämföras med Olofsson (2010) som nämner att vi behöver se barnen som intressanta medmänniskor. Barnens tankar och idéer ska tas emot med både intresse och respekt (Olofsson 2010).

OLIKA UTTRYCKSSÄTT SKAPAR ENGAGEMANG

På vissa av barnrådsmötena i studien var barnen mer engagerade och det visade sig genom de olika uttrycksätt som barnen hade. I förskolans läroplan står det att det som bör ligga till grund för utformningen av förskolans miljö och planeringen av den pedagogiska verksamheten är de behov och intressen som

barnen själva på olika sätt ger uttryck för (Lpfö 98 2016 s.12). Vi såg att det var viktigt att ha ett tillåtande klimat på barnrådet där barnen fick möjlighet att uttrycka sig på olika sätt. Det kan ses som en möjlighet att få bli lyssnad på utifrån sina egna tankar. Det stämmer med Olofsson (2010) som menar att barnens agerande ska tolkas på ett välvilligt sätt och att barnen ska ses som intressanta medmänniskor. På de stora barnrådsmötena pratade inte alla barn, men kanske är det så att vi ska se barnrådet som en mötesplats där barnen får träffas och bli lyssnade på, att det finns ett forum där de får vara med och påverka sin vardag och uppleva hur ett demokratiskt beslut tas, även om de inte alltid kommer med konkreta förslag på mötet. I Dolks (2013) studie nämns att det fanns en stark förväntan hos pedagogerna att barnen på barnrådet skulle uttrycka vad de ville göra på förskolan. Min reflektion är att barnrådet är till för barnen och känslan av att bli räknad med, att bli inbjuden och respekterad för den man är kan vara ett värde i sig, även om barnen inte alltid kommer med ett konkret svar.

DISKUSSION

VI IAKTTOG PÅ våra tidigare barnrådsmöten att barnen verkade vilja ge oss det rätta svaret på de frågor vi ställde, vilket vi kallade "falsk" demokrati. Det rätta svaret kunde till exempel vara att svara på hur man är en bra kamrat. Barnen kunde exempelvis svara att man ska vara snäll eller leka med någon, men det utvecklades aldrig till några samtal eller diskussioner. Vår slutsats utifrån detta var att barnen svarade det som förväntades av dem. På grund av frågornas utformning gick vissa av barnens önskemål inte heller att uppfylla. Det kunde till exempel vara frågor om vad barnen skulle vilja göra på förskolan. Från barnen kom det då önskemål om swimmingpool, karuseller och hoppborgar. Vi kunde inte genomföra det som barnen önskade sig och vi återkopplade heller inte det till barnen. Därför bestämde vi oss för att utveckla arbetet med förskolans barnråd, eftersom vi ville att barnen skulle få ett konkret inflytande och ett forum där de kunde påverka sin vardag på förskolan. När vi började vårt utvecklingsarbete med förskolans barnråd bestämde vi oss för att utforma mer kon-

kreta frågor till barnrådsmötena och även göra frågorna realistiska. Vi formulerade även frågor där barnen fick berätta om sina upplevelser av något för att på så sätt få barnen att prata, berätta, känna glädje och engagemang. Med de nya frågeformuleringarna upplevde vi att vår iakttagelse av "falsk demokrati" försvann. Barnen svarade på våra frågor, framförallt på de små barnrådsmötena. Vi kopplade våra frågor till aktiviteter som barnen kunde se, som vår sommarfest och önskematsedel och vi berättade för barnen att de hade varit med och påverkat detta genom barnrådet. Barnen visade också ett större intresse än tidigare av att vilja delta i barnrådsmötena. Barnen var förväntansfulla inför mötena. Vid ett av de stora barnrådsmötena visade barnen genom olika uttrycksätt ett engagemang som inte funnits tidigare.

Vi såg också att det är värdefullt att ha små barnrådsmöten med en liten grupp av barn för att alla barn ska få komma till tals. Det är i linje med Olofsson (2010) som menar att i en liten grupp av barn ges det möjlighet till talutrymme. Det ges även möjlighet

för barnen att lyssna på varandra, få nya tankar och inspiration (Olofsson 2010). Alla barn pratar inte i stor grupp och vi behöver på förskolan skapa möjligheter för barnen att få uttrycka sina tankar och åsikter. Det är heller inte pedagogernas förväntningar på vad barnen ska säga på barnrådsmötena som ska vara i fokus. I Dolks (2013) studie fanns det en stark förväntan hos pedagogerna att barnen skulle uttrycka vad de ville göra på förskolan. Flera av de saker som barnen började prata om verkade inte pedagogerna tycka passa på ett barnråd (Dolk 2013). Vår utgångspunkt är att barnrådet är till för barnen och barnen har rätt att bli

lyssnade på utifrån deras egna tankar och uttryckssätt. Barnen ska ses som intressanta medmänniskor precis som Olofsson (2010) skriver. Vi såg att samtalsledaren har en viktig roll i att förbehållslöst möta och följa barnens intressen genom att ställa följdfrågor till barnen. En lyhördhet inför barnens olika uttryckssätt kombinerat med ett tillåtande klimat är något som vi såg var betydelsefullt. Den formen för barnrådsmöten vill vi fortsätta att arbeta med. Vi skulle även vilja utveckla barnrådet ytterligare genom att göra barnen delaktiga i inköp av material samt vid iordningställande av förskolans rum och miljöer.

REFERENSLISTA

- ★ Dolk, K. (2013). *Bångstyriga barn. Makt, normer och delaktighet i förskolan*. Stockholm: Ordfront förlag.
- ★ Lpfö 98 (2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: reviderad 2016*. Stockholm: Skolverket.
<http://www.skolverket.se/publikationer?id=2442>
- ★ Olofsson, B. (2010). *Meningsfull samling i förskolan*. Stockholm: Lärarförbundets förlag.
- ★ UNICEF (2019). *Barnkonventionen*. <https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#short> [2019-01-12]

APPENDIX

BILAGA 1: INTERVJUFRÅGOR

FRÅGOR TILL INTERVJU MED FÖRSKOLECHEF

- ★ Varför utveckla arbetet med barnrådet?
- ★ Hur kan barnen förstå att de har inflytande genom barnrådet?
- ★ Vad ska barnrådet innehålla? Agenda med styrda frågor eller en mötesplats att bli lyssnad på utifrån barnens egna tankar?

FRÅGOR TILL INTERVJUER MED FÖRSKOLLÄRARE

- ★ Vad är syftet med barnrådet?
- ★ Hur kan barnen förstå att de har inflytande genom barnrådet?
- ★ Hur presenterar vi barnrådet och dess frågor för barnen?
- ★ Sker det någon återkoppling av barnrådet till barnen?

FRÅGOR TILL INTERVJUER MED BARNEN

- ★ Vet du varför vi har ett barnråd?
- ★ Vad brukar vi göra på barnrådet?

SKOLPORTEN